

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

AKCJA BOLLWERK

Autor: Marcin Podemski

Współpraca: Ewa Liszkowska, Witold Sobócki

Korekta: Ilona Kaczmarek

Recenzja: dr Rafał Sierchuła, Magdalena Śladecka

Koncepcja graficzna: Marcin Kucewicz

Fotografie i dokumenty ze zbiorów: Instytutu Pamięci Narodowej
(AIPN), Narodowego Archiwum Cyfrowego (NAC), POLONA,

www.cyryl.poznan.pl.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Poznaniu

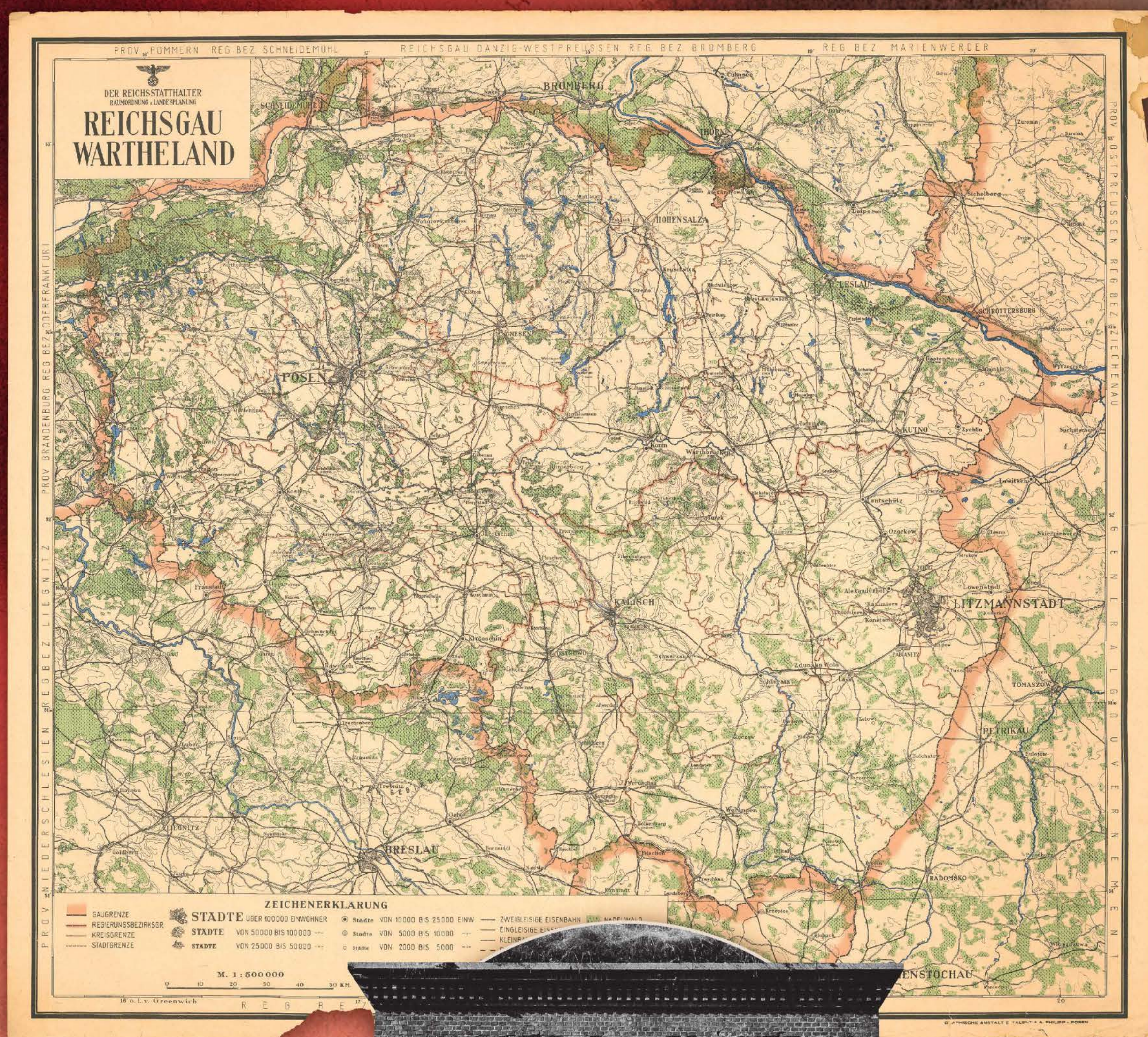
WIELKOPOLSKA POD NIEMIECKĄ OKUPACJĄ

W wyniku klęski Polski w wojnie obronnej 1939 r. przedwojenne województwo poznańskie w październiku 1939 r. zostało włączone bezpośrednio do III Rzeszy Niemieckiej, zostając częścią nowo utworzonej jednostki administracyjnej - Okręgu Rzeszy Kraj Warty. Na terenie tym Niemcy zaprowadzili najbardziej bezwzględny system okupacyjny ze wszystkich podległych sobie ziem polskich, dążąc do jego całkowitej germanizacji.

Arthur Greiser (1897–1946)
fot. NAC

Namiestnik Kraju Warty i przewodniczący NSDAP w regionie. Stracony na mocy wyroku Najwyższego Trybunału Narodowego w lipcu 1946 r. na stokach poznańskiej Cytadeli.

Mapa Kraju Warty. fot. POLONA

Fort VII w Poznaniu

fot. D. Rubis

Miejsce kaźni Wielkopolan w czasie II wojny światowej. W czasie okupacji niemieckiej przez obóz w Fortie VII przeszło 18 tys. osób, z czego ok. 4,5 tys. straciło życie.

Uroczystości związane z wprowadzeniem na urząd namiestnika Kraju Warty Arthura Greisera. fot. NAC

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

WIELKOPOLSKIE KIEROWNICTWO ZWIĄZKU ODWETU (WKZO)

Polityka terroru, zastraszania i pełnej inwigilacji wobec ludności polskiej miała wpływ m.in. na trudności w tworzeniu i rozwoju struktur konspiracyjnych, czego wyrazem było zorganizowanie sztabu Okręgu Poznańskiego ZWZ dopiero wiosną 1940 r. W tych niełatwych warunkach jedną z podstawowych form działalności podziemnej były działania sabotażowo-dywersyjne, najszerzej prowadzone przez Wielkopolskie Kierownictwo Związku Odwetu (dalej WKZO), będące specjalnym pionem Związku Walki Zbrojnej — Armii Krajowej (ZWZ-AK) Okręgu Poznańskiego. Aktywność WKZO w postaci podpaleń, podkładania bomb z opóźnionym zapłonem, uszkodzania maszyn i produktów przynosiła najbardziej dotkliwe straty dla gospodarki III Rzeszy.

Por. rezerwy Czesław Surma
ps. „Blondas” (1907–1943)
fot. AIPN
Organizator i pierwszy szef WKZO.

WIELKOPOLSKIE KIEROWNICTWO ZWIĄZKU ODWETU

por. Czesław Surma
„Blondas”
ppor. Zenon Pluciński
„Halski”

REFERAT
ZWIĄZKU
ODWETU
INSPEKTORAT
REJONOWY
GNIĘZNO

Patrole
Likwidacyjne

REFERAT
ZWIĄZKU
ODWETU
INSPEKTORAT
REJONOWY
OSTROW

Patrole
Likwidacyjne

REFERAT
ZWIĄZKU
ODWETU
INSPEKTORAT
REJONOWY
LESZNO

Patrole
Likwidacyjne

WYDZIAŁ
ŁĄCZNOŚCI

Edward Norbecki
„Edek”

KOMÓRKA
STUDIÓW
I PRODUKCJI
ŚRODKÓW WALKI
SABOTAŻOWO-
DYWERSYJNEJ

dr Franciszek Witaszek
„Warta”

LABORATORIA
BADAWCZE
I WARSZTATY
PRODUKCJI
ŚRODKÓW WALKI
SABOTAŻOWO-
DYWERSYJNEJ

LOTNY
ODDZIAŁ
DYWERSJI
BOJOWEJ

st. sierż. Michał
Garczyk „Kuba”

5 SEKCJI
BOJOWYCH

LABORATORIA
W POZNANIU

ul. Piekary 5
Wojciech Skrzypek
ul. Kwiatowa 6
Sonia Górzna
Al. Marcinkowskiego 19
Marian Spychała

3 PLACÓWKI
WYTWÓRCZE

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

CEL: PORT RZECZNY NA WARCIE

Wybuch wojny niemiecko-sowieckiej w połowie 1941 r. przyczynił się do zintensyfikowania działań sabotażowo-dywersyjnych ze strony WKZO. Szczególnym zainteresowaniem objęto port rzeczny na Wielkich Garbarach w Poznaniu, gdzie w ulokowanych tam magazynach składowano towary przeznaczone dla niemieckiej armii walczącej na froncie wschodnim. O zgromadzonych w porcie materiałach poinformowano Komendę Główną AK w Warszawie, przedstawiając jednocześnie plan ich zniszczenia.

Most Chwaliszewski na Warcie w Poznaniu.
W głębi widoczny port rzeczny nad Wartą.

fol. NAC

Port rzeczny w Poznaniu ok. 1940 r.

fol. www.cyryl.poznan.pl, ze zbiorów Romana Trojanowicza.

Wybudowany na początku XX w., był największym portem przeladunkowym na Warcie. W czasie niemieckiej okupacji swoje magazyny miały w porcie takie firmy jak, m.in. Posener Gummiwerke (dawne zakłady Stomil), Bromberger Schleppschiffahrt (opony i dętki samochodowe), Gerlach-Tantow (artykuły spożywcze i kolonialne), czy firma spedycyjna Hartwig.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

NA ROZKAZ gen. SIKORSKIEGO

Ostatecznie po przekazaniu do Warszawy wiadomości o zmagazynowaniu w poznańskim porcie odzieży (futra, kożuchy) zebranej na apel Adolfa Hitlera podczas publicznych zbiórek w Rzeszy, zapadła decyzja o spaleniu magazynów. Rozkaz polecający wydał Naczelnny Wódz i premier rządu RP gen. Władysław Sikorski, który spektakularnym aktem dywersji chciał zasygnalizować realizację przez polską stronę zobowiązań podjętych w porozumieniu z Sowietami z grudnia 1941 r. (m.in. gotowość do - wymierzonych w Niemcy - działań na zapleczu frontu wschodniego).

Podpisanie układu Sikorski-Majski w Londynie 30 lipca 1941 r.
fot. NAC

Przywracał stosunki dyplomatyczne Polski z Sowietami. Jego kontynuacją było m.in. porozumienie o wzajemnej pomocy między Polską a ZSRS z 4 grudnia 1941 r.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

„ŚLEPY ANTEK” I „EKA” Z CHWALISZEWIA

Zadanie zniszczenia magazynów zlecono Oddziałowi Lotnemu WKZO dowodzonemu przez starszego sierżanta Michała Garczyka. Samą zaś akcję oznaczono kryptonimem „Bollwerk” (niem. bastion, wał ochronny), od popularnego wśród mieszkańców Poznania określenia portu rzeczno. W celu pełniejszego rozpoznania terenu portu grupa Garczyka zwerbowała do współpracy Antoniego Gąsiorowskiego ps. „Ślepy Antek”, woźnicę i magazyniera firmy przewozowej — Hartwig. Gąsiorowski, powszechnie uważany za przywódcę chwaliszewskiej „eki” (gwarowo gang), włączył w działania konspiracyjne swoich kolegów, także pracowników portu.

Antoni Gąsiorowski
ps. „Ślepy Antek” (1901–1943)
foto. domena publiczna

„Juchta” (gwarowo chuligan) z Chwaliszewa. W młodości stracił prawe oko, dlatego nazywany przez kolegów „Ślepok”. Zaprzysiężony do Związku Walki Zbrojnej w styczniu 1942 r. Niepodporządkowany zasadom konspiracji z dumą podkreślał w towarzystwie swoje podziemne zaangażowanie. Miał mawiać: „Jestem żołnierzem i nie zamierzam zginąć bezimiennie”. Zakatowany podczas śledztwa przez gestapo 26 czerwca 1943 r.

st. sierżant Michał Garczyk ps. „Kuba”
(1900–1943).
foto. AIPN

Dowódca Oddziału Lotnego Dywersji Bojowej WKZO. Odpowiedzialny za zorganizowanie i przeprowadzenie „Akcji Bollwerk”. Zamordowany przez Niemców w więzieniu przy ul. Młyńskiej w Poznaniu 16 grudnia 1943 r.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

"Z DYMEM POŻAROW"

W nocy z 20 na 21 lutego 1942 r. , zgodnie z przygotowanym wcześniej planem, członkowie plutonu dywersyjnego wzniciли pożar w sześciu ulokowanych w porcie magazynach, które w jego wyniku doszczętnie spłonęły. Akcja gaśnicza, prowadzona przez kilka jednostek straży pożarnej, trwała do godzin popołudniowych 21 lutego. Według ustaleń niemieckiej tajnej policji państwowej straty wyniosły ponad milion marek niemieckich, choć faktycznie były znacząco wyższe i mogły wynieść nawet 3 miliony marek.

Płonące magazyny w porcie rzeczynym
w Poznaniu, 21 lutego 1942 r.
fot. AIPN

Lagerschuppenbrand am Posener Hafen 3000 Kubikmeter Wasser aus 20 Rohren — 6 Löschzüge an der Brandstelle

Gestern vormittag brach auf dem Gelände des Posener Hafens in einem vorwiegend aus Holz gebauten Lagerschuppen aus bislang ungeklärter Ursache ein Feuer aus. Als die um 7 Uhr alarmierte Feuerschutzpolizei-Wache Marstall am Brandort erschien, lag bereits dicker, schwerer Qualm über der Brandstelle. Der Zugführer erkannte das Bedrohliche der Lage und gab sofort Großalarm, so daß in kürzester Zeit insgesamt 5 Löschzüge an der Brandstelle arbeiteten, zu denen später ein weiterer Löschzug der Luftwaffe hinzukam.

Dicker Qualm kennzeichnete gestern stundenlang die Stelle, wo das Großfeuer gewütet hatte
Auln.: OB (Römer)

Das Feuer war in der Mitte des Lagerschuppens ausgekommen und nahm, obwohl die Feuerschutzpolizei unter Einsatz vieler Sauerstoff- und Rauchsicherheitsgeräte im Innern an seine umfassende Bekämpfung ging, mit rasender Geschwindigkeit und stichflammenartig einen solchen Umfang an, daß eine Bekämpfung im Schuppen selbst nicht mehr möglich war. Die radial von der Mitte ausgehenden Stichflammen hüllten den etwa 60 Meter tiefen Schuppen in kürzester Zeit in voller Ausdehnung in ein einziges Flammenmeer, so daß die Feuerschutzpolizei sich später vorwiegend auf den Schutz und die Rettung eines unmittelbar benachbarten Lagerhauses beschränken mußte, das vor der drohenden Vernichtung bewahrt wurde.

Insgesamt wurde die Brandbekämpfung mit 20 Rohren vorgenommen, aus denen etwa 3000 Kubikmeter Wasser gegeben wurden. Diese starke Wassergabe führte übrigens dazu, daß der Wasserdruck im Posener Rohrnetz sichtbar abnahm. Aus diesem Grunde wurde ein Teil des Löschwassers mit Saugern aus der Warthe entnommen; ferner wurden zwei Tragkraftspritzen auf Kahne gesetzt, die ebenfalls Löschwasser aus dem Fluß pumpten. Endlich wurde auch eine Wasserkanone für die Löscharbeiten eingesetzt. Im letzten Drittel der Löscharbeiten rückte auch ein Feuerlöschzug der Luftwaffe an, der gleichfalls zwei Rohre auslegte und eine Tragkraftspritze zum Einsatz brachte. Nach Niederlegung der größten Gefahr wurde am Brandort eine ständige Brandwache hinterlassen, die bis Sonntag mittag verbleiben wird, um einem etwaigen Wiederaufflackern sofort begegnen zu können. Die Ermittlungen über die Ursache sind noch nicht abgeschlossen.

Artikel dotyczący pożaru zamieszczony
w organie prasowym lokalnych struktur NSDAP
„Ostdeutscher Beobachter”, nr 53,
22 lutego 1942 r.

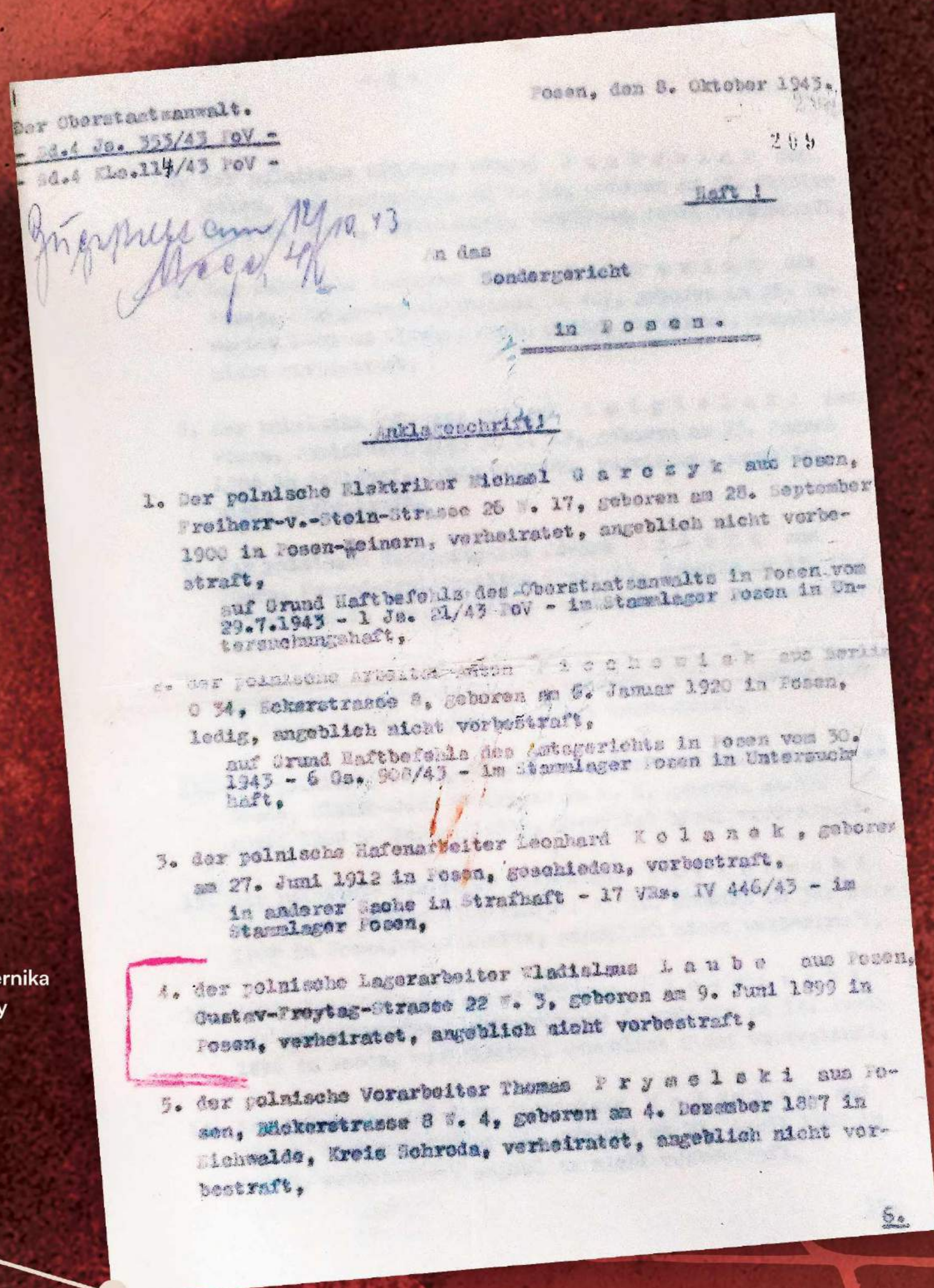

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

NIEMIECKIE ŚLEDZTWO

Już w dniu pożaru i w dniach kolejnych niemiecka policja kryminalna aresztowała prawie wszystkich Polaków pracujących w porcie rzecznym (ok. 60 osób). Jednak w oparciu o opinię biegłych przybyłych z Berlina, wskazujących jako przyczynę pożaru wadliwą instalację elektryczną, szybko ich wypuszczono (wpływ na to miało również nie przyznanie się do winy żadnego z przesłuchiowanych). Swoje śledztwo w sprawie kontynuowało mimo wszystko gestapo, które w wyniku dekonspiracji w strukturach WZKO ustaliło, że pożar magazynów był dziełem polskiego ruchu oporu. W październiku 1942 r. aresztowano st. sierżanta Garczyka, w maju 1943 r. resztę uczestników akcji.

Akt oskarżenia przeciwko
piętnastu uczestnikom
„Akcji Bollwerk”.

fol. AIPN

Akt oskarżenia sporządził 8 października
1943 r. pierwszy nadprokurator przy
Sądzie Specjalnym w Poznaniu
Hermann Kerl.

Roch Piątkowski ps. „Janek”
(1909-1979)

fol. AIPN

Zastępca dowódcy Lotnego Oddziału
Dywizji Bojowej WKZO. Jako jedyny
uczestnik „Akcji Bollwerk” nie został
objęty aktem oskarżenia z powodu braku
dowodów na jego udział w podpaleniu
magazynów.

”

Niech Pan powie [Stalinowi],
że spalenie w Poznaniu olbrzymich
magazynów ciepłej odzieży oddało
chyba przysługę sowieckiej armii.

gen. Sikorski powiadomiony o wynikach akcji
wydaje dyspozycję ambasadorowi RP
w Moskwie Stanisławowi Kotowi, 14 marca 1942 r.

Żołnierze niemieccy w marszu
podczas zamieci śnieżnej
na froncie wschodnim, 1942 r.

fol. NAC

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Poznaniu

REPRESJE

Aresztowani uczestnicy akcji osadzeni zostali w więzieniu niemieckiej policji bezpieczeństwa w Forcie VII, gdzie przebywali do czasu zakończenia śledztwa w lipcu 1943 r. Następnie przeniesieni zostali do więzienia przy ul. Młyńskiej w Poznaniu. Podczas przesłuchań w siedzibie poznańskiego gestapo byli bici i maltretowani. Proces przed Sądem Specjalnym w Poznaniu (Sondergericht) miał miejsce 16 listopada 1943 r. Jego wyrokiem na karę śmierci skazano jedenastu oskarżonych, a trzech skierowano do obozów koncentracyjnych (Józef Przybylski, Stanisław Piotrowski, Stanisław Kaliszan), gdzie również zginęli.

Peter Hucklenbroich
(1901–1972)

fol. AIPN

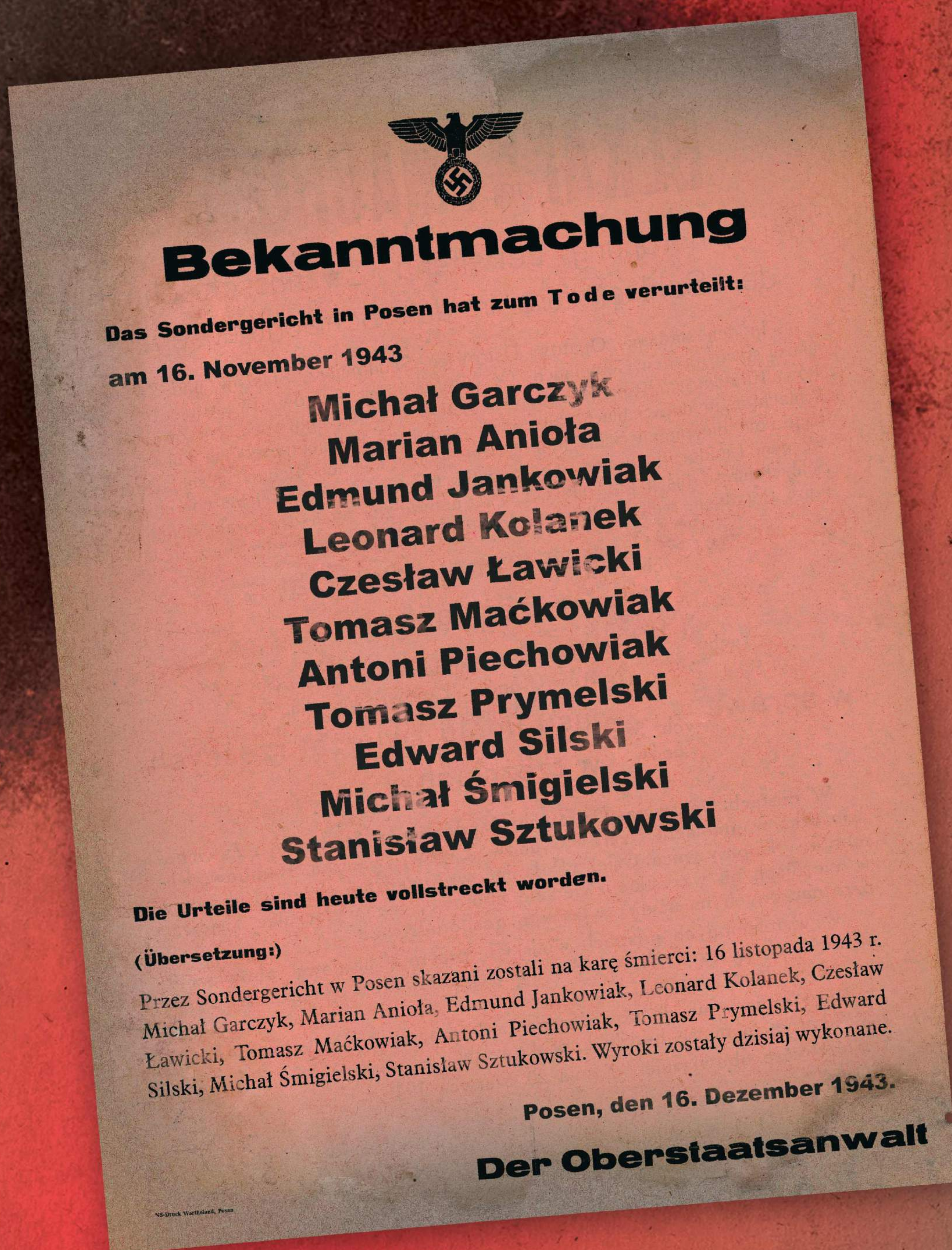
Przypuszczalny przewodniczący składu sędziowskiego Sądu Specjalnego w Poznaniu skazującego większość uczestników Akcji „Bollwerk” na karę śmierci. Po wojnie pełnił funkcję sędziego w mieście Wuppertal w RFN.

plut. Władysław Laube
(1899–1944)

fol. AIPN

Uczestnik „Akcji Bollwerk” objęty oskarżeniem i procesem sądowym w tej sprawie. Jako jedyny z podsądnych postawiony ponownie przed Sądem Specjalnym w Poznaniu (Sondergericht) 17 lutego 1944 r. i skazany na śmierć. Zgilotynowany w więzieniu przy ul. Młyńskiej w Poznaniu 16 czerwca 1944 r.

Kazamaty Fortu VII

fol. www.cyryl.poznan.pl, autor Zbigniew Zielenacki

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

OSTATNIE SŁOWA

Gryps wysłany z więzienia przez Leonarda Kolankę jednego z uczestników „Akcji Bollwerk”. Adresatem grypsu była jego siostra Irena.
fot. AIPN

Śladem o ostatnich chwilach życia uczestników „Akcji Bollwerk” są więzienne grypsy i oficjalne listy wysyłane do najbliższych. Część z nich — napisana w języku niemieckim — została prawdopodobnie sporządzona przez strażników więziennych. Jedynie podpisy na każdym z nich są złożone ręką osadzonych, co potwierdziły zeznania świadków w śledztwie prowadzonym w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Poznaniu.

Leonard Kolanek
(1912–1943)
fot. AIPN
Powieszony w więzieniu przy ul. Młyńskiej
w Poznaniu 16 grudnia 1943 r.

Kochana Irena,
choć Tobie już wiadomo jestem
skazany na karę śmierci za podpa-
lenie magazynu w fabryce samochodów
wraz z Gestapo, postępuje więc się
dla mnie i rodziny na pewno przysięgają, a więc
nie ma już szansy na życie. Lubię Cię bardzo i bardzo
do tego wierzę, ale trzeba mi wybaczyć. Tak
Bóg chce. Niech więc jedynemu Kochanemu
do Hufartha a z nim do Pierwszego Prokuratora
dr. Karda w imieniu. Długo już piszę o Was, Kochani
i miłości. Proszę, niech Was pocieszy to, że los tak chciał. Kochana Żono ...
wiersz nieczytelny ...
do Ciebie, żebyś dzieci ... nieczytelne ... Ja wiem to także, że to będzie
dla Ciebie trudne, ale wiem, że Bóg Wam w tym pomoże.
niech Was pocieszy to, że los tak chciał. Kochana Żono ...
wiersz nieczytelny ...
do Ciebie, żebyś dzieci ... nieczytelne ... Ja wiem to także, że to będzie
dla Ciebie trudne, ale wiem, że Bóg Wam w tym pomoże.

Obóz główny
Areszt śledczy w Poznaniu

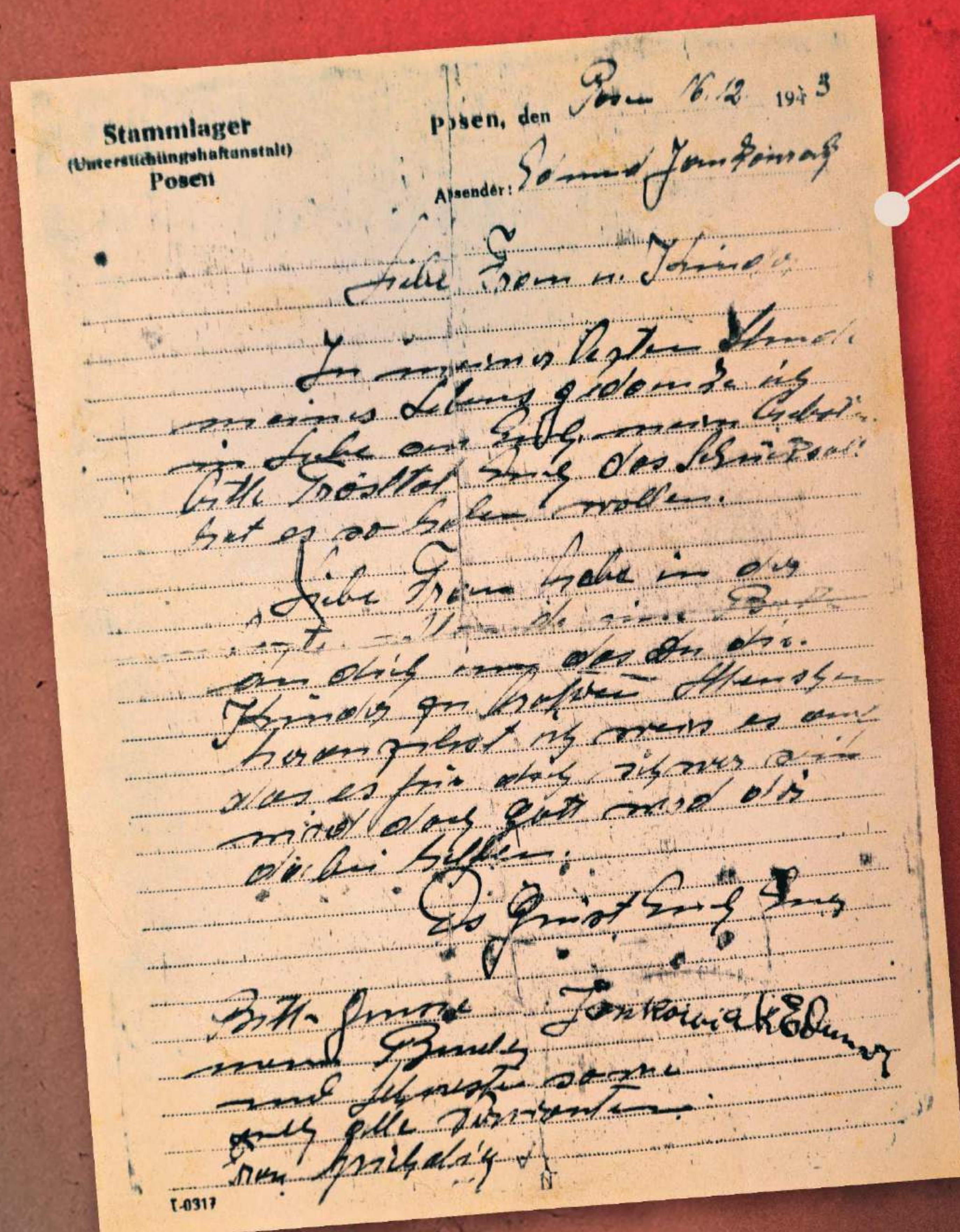
Poznań, 16.12.1943 r.

Nadawca: Jankowiak Edmund

Kochana Żono i Dzieci,
w ostatnich godzinach mojego życia myślę z miłością o Was, moi Kochani.
Proszę, niech Was pocieszy to, że los tak chciał. Kochana Żono ...
wiersz nieczytelny ...
do Ciebie, żebyś dzieci ... nieczytelne ... Ja wiem to także, że to będzie
dla Ciebie trudne, ale wiem, że Bóg Wam w tym pomoże.

Pozdrawiam Was wszystkich
Jankowiak Edmund
Proszę pozdrów mojego brata i siostrę oraz wszystkich krewnych.

List pożegnalny (wraz z jego
współczesnym tłumaczeniem na
język polski) Edmunda Jankowiaka
do rodziny. List został napisany
16 grudnia 1943 r., czyli w dniu
stracenia jego autora
fot. AIPN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Poznaniu

POWOJENNE ŚLEDZTWO

Po II wojnie światowej Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Poznaniu przeprowadziła śledztwo dotyczące zbrodni niemieckich na uczestnikach „Akcji Bollwerk”. Ostatecznie śledztwo zostało zawieszono w 1982 r. z powodu niemożności przesłuchania sprawców, ale zebrany wówczas materiał dowodowy jest obecnie cennym źródłem dla badań historycznych.

Śledztwo zostało ponownie podjęte przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu IPN w Poznaniu w 2010 r., jednak wobec śmierci sprawców zostało ono umorzone w 2013 r.

Raport niemieckiej tajnej policji (wraz z polskim tłumaczeniem) dotyczący wyniku dochodzenia w sprawie podpalenia magazynów w porcie rzeczonym na Warcie w Poznaniu. Jest to jeden zaledwie dwóch zachowanych dokumentów dotyczących niemieckiego śledztwa i postępowania sądowego w tej sprawie.

Źródło: AIPN

Postanowienie z 1982 r. o zawieszeniu śledztwa prowadzonego przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Poznaniu w sprawie „Akcji Bollwerk”.

Źródło: AIPN

Postanowienie o zawieszeniu śledztwa

Wiceprokurator Prokuratury Wojewódzkiej w Poznaniu, Felicja Gózdź, delegowany do pełnienia czynności w Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Poznaniu, na podstawie art. 4 dek. z dn. 10.11.1945 r. o Głównej i Okręgowych Komisjach BZH w Polsce / Dz.U. 51 poz. 293 / po zapoznaniu się z materiałami w sprawie stosowanych represji przez policję bezpieczeństwa / Gestapo / i sędziów Sądu Specjalnego w Poznaniu wobec Polaków w związku z wybuchem pożaru w lutym 1942 r. w magazynach portu rzeczowego w Poznaniu, na podstawie art. 15 § 1 kpk

p o s t a n o w i ł

zawiesić postępowanie wobec niemożności przesłuchania podejrzanych i zapoznania się z wszystkimi materiałami dowodowymi.

U z a s a d n i e n i e

W wyniku przeprowadzonego śledztwa ustalono, że wyrokiem Sądu Specjalnego - Sondergericht - w Poznaniu, w listopadzie 1943 r. niesłusznie skazano na karę śmierci i kary pozbawienia wolności 17 Polaków - pracowników portu rzeczowego w Poznaniu, za rzekome podpalenie magazynów.

Na podstawie wyroku „Sondergericht” w dniu 16 grudnia 1943 r. w więzieniu przy ul. Młyńskiej w Poznaniu, zgilotowano:

- 1/ Michała Garczyka
- 2/ Edwarda Silskiego
- 3/ Michała Śmigieńskiego
- 4/ Stanisława Sztukowskiego

Übersetzung z języka niemieckiego

183

Wyższy Dowódca SS i Policji
przy namiestniku Rzeszy w Poznaniu
okręg obrotowy XXI.

Inspektor policji i służby
bezpieczeństwa
nr uzien. 337/42 Sch./We.

Poznań, 28 lipiec 1943
Reuterstr. 2a

Do
pana Namiestnika Rzeszy
do rąk pana ayr. dr. Mehlhorn
w Poznaniu

dot.: pożaru w magazynach portu poznańskiego w dniu 21. 2. 1942.

odn.: raport z 16.3.42 - nr dziennika 337/42

W nawiązaniu do powyższego raportu informuję, że zwalczając polski ruch oporu wyjaśniono ostatecznie sprawę pożaru w dniu 21.2.1942 na terenie portu poznańskiego.

Dnia 24.10.1942 zatrzymano tymczasowo elektryka, Michała Garczyka /Pelak/, urodzonego 28.9.1900 z powodu rozpowszechniania fałszywych przepustek. Okazało się, że był on związany w polskim ruchu oporu z sabotażystami. Na podstawie jego zeznań ujęto z czasem około 60 osób, którym można było dowiedzieć ich działalność w polskim ruchu oporu.

Decyzje zezwalają na wyciągnięcie wniosku, iż Garczyk brał udział w podłożeniu ognia w magazynie portu poznańskiego. Po długim wypieraniu się ostatecznie przyznał się do tego. Jako współsprawcę podał administratora magazynu firmy poznańskich zakładów gumowych, Władysława Leube /Pelak/, urodzonego 9.6.1899 w Poznaniu. W czasie, kiedy po-
pełnione ten czyn, posiadał on klucze do pomieszczeń jego firmy, w któ-
rych rozniecone ogień. Zeznania Garczyka o przebiegu wydarzeń stały

182

der höhere SS- und Polizeiführer
wie Reichstatthalter in Posen
in Wehrkreis XXI.

Der Inspektor
der Sicherheitspolizei und des SD.
Tgb. Nr. 337/42 Sch./We.

Posen, den 28. Juli 1943
Reuterstr. 2a

An den
Herrn Reichstatthalter
i. d. d. Herrn Leit. Reg. Direktor
Dr. Mehlhorn
in Posen

Betr.: Großfeuer in dem Lagerchuppen des Posener Hafens am
21. Februar 1942.

Vorg.: Dieser Bericht vom 16.3.42 - Tgb. Nr. 337/42

In Nachgang zu obigen Bericht berichte ich, dass in Zuge der Be-
kämpfung der polnischen Widerstandsbewegung das Großfeuer in Po-
sener Hafengelände am 21.2.1942 jetzt seine restlose Aufklärung
gefunden hat.

Am 24.10.1942 wurde der Elektriker Michael Garczyk /Pelak/, geb.
am 28.9.1900 in Posen, wegen Verbreitung gefälschter Passierscheine
vorläufig festgenommen. Es stellte sich heraus, dass er in der
polnischen Widerstandsbewegung mit Saboteuren in Verbindung stand.
Auf Grund seiner Angaben wurden im Laufe der Zeit etwa 60 Personen
festgenommen, denen eine Beteiligung für die polnische Widerstands-
bewegung nachgewiesen werden konnte.

Der Verlauf der Ermittlungen liess den Schluss zu, dass Garczyk an
der Brandlegung im Lagerhaus im Posener Hafen beteiligt gewesen sein
könnte. Nach längeren Leugnen gab er schliesslich diese Tatsache zu.
Als Mittäter nannte er zunächst den Lagerverwalter der Firma Posener
Gummiwerke, Wladislaw Leube /Pelak/, geb. am 9.6.1899 in Posen. Nie-
der war zur Tatzeit im Besitze der Schlüssel zu den in Brand gesetzten
Räumen seiner Firma gewesen. Die Angaben des Garczyk über den Tat-

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Poznaniu

zautek
Ślepego Antka
Centrum

PAMIĘĆ W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Nazwy ulic w Poznaniu upamiętniające uczestników
„Akcji Bollwerk”.

Pomnik „Akcji Bollwerk” przy ul. Estkowskiego w Poznaniu.
Został on odsłonięty 21 lutego 1982 r. w 40. rocznicę wydarzenia.
Autorem projektu był Marian Banasiewicz.

skwer imienia
**Bohaterów
Akcji Bollwerk**
Centrum

